

20.1

Tempelplatsens kyrka kl. 15.00

Meta4

Alexej Ljubimov, fortepiano

Olga Pasjtjenko, fortepiano

Finländska barockorkestern

Joseph Martin Kraus: Olympie, uvertyr VB 33 7 min

Jan Ladislav Dussek: Konsert för två pianon op. 63 34 min

I Allegro moderato

II Larghetto sostenuto

III Allegro moderato

PAUS 15 min

Ludwig van Beethoven: Symfoni nr 2 D-dur op.36. 33 min

I Adagio molto – Allegro con brio

II Larghetto

III Scherzo (Allegro)

IV Allegro molto

Solisterna trakterar en kopia av ett Clementi-fortepiano från år 1799

(byggt av Chris Maene, Belgien) samt en kopia av ett Walter-fortepiano från år 1800

(byggt av Paul McNulty, Tjeckien).

Paus ca kl. 15.45. Konserten slutar ca kl. 16.40.

Konserten sänds i bandad form i Yle Radio 1 den 22 januari.

JOSEPH MARTIN KRAUS (1756–1792): OLYMPIE, UVERTYR

Joseph Martin Kraus skapade under en kort tid en imponerande produktion som placerar honom i en kategori för sig bland den gustavianska tidens kompositörer. Under de senaste decennierna har denne "svenska Mozarts" begåvning erkänts också mera allmänt och han har fått en viktig plats som en av sin tids mest originella klassicistiska tonsättare. I hans musik finns ofta en stark Sturm und Drang-anda, där man kan känna av ett visst släktskap med Haydns musik från 1770-talets början, men lika väl kan han ha inspirerats av sin egen studiemiljö i Göttingen, där han rörde sig bland unga författare som hade förromantiska tendenser. Kraus' produktion bestod huvudsakligen av operor och symfonier, men han experimenterade också mångsidigt med andra kompositionsformer.

Till Kraus svenska samarbetspartners hörde lyrikern Johan Henric Kellgren som fått sin utbildning vid Kungliga Akademien i Åbo. Till dennes texter komponerade han ett flertal verk. Ett av dem är Kellgrens adaptation av Voltaires tragedi *Olympie* (1761), som Kraus skrev musik till: en uvertyr, en marsch, mellanaktsmusik (fyra stycken) och en epilog. Tragedin utspelar sig i Antikens Efesos och handlar om Alexander den stores dotter Olympie och hennes olyckliga kärlek till kung Cassandre av Makedonien.

Uvertyren har blivit en av Kraus' mest omtyckta kompositioner. Den börjar som en fransk uvertyr under barock-

en med en långsam introduktion med suckande, punkterade motiv. Det snabba huvudavsnittet domineras av en mörkt pulserande dramatik med ett mera lyriskt andra tema i mitten som sprider ljus. I slutet vänder musiken tillbaka till introduktionens sorgtunga stämningar och betonar pjäsens tragiska grundstämning.

Olympie hade premiär på Dramaten i Stockholm i januari 1792, bara dryga två månader före mordet på Gustav III. Något tidigare hade Kraus skrivit sången *Öfver Mozarts död* till text av Bellman och nu var det inte så mycket kvar av hans eget liv. Han dog i lungsot i december samma år.

JAN LADISLAV DUSSEK (1760–1812): KONSERT B-DUR FÖR TVÅ PIANON OP. 63

Jan Ladislav Dussek dedicerade sin enda konsert för två pianon B-dur (1805–06) till den franske statsmannen Talleyrand, men egentligen komponerade han den för prinsen av Preussen Louis Ferdinand som var känd som en utmärkt pianist. Dussek och Louis Ferdinand uruppförde verket ackompanjerade av en stråkkvartett i Rudolstadt den 9 oktober 1806. Följande dag ledde Louis Ferdinand den preussiska armén i slaget vid Saalfeld mot den franska armén – och dog på slagfältet.

Dusseks konsert för två pianon är en sedvanlig helhet i tre satser, emellertid med den avvikelser från normen att den

inte har någon kadens. Öppningsatsen är balanserad och smidigt flytande musik, inget stort drama fastän gesterna nog naturligtvis skärps i någon mån i genomföringens modulerande vändningar. De två pianona replikerar inte så mycket med egna tematiska motiv utan smälter samman till ett fylligt och koncentrerat klingande "superpiano". I allmänhet medför pianona efter orkesterintroduktionen ett rikare och spänstigare uttryck i musiken och till exempel det sjungande sidotemat får i deras händer en romantiskt skönt klingande framtoning.

Den långsamma satsen domineras av en klar och balanserad stämning som tycks få ny romantisk guldlegering, då pianona kommer med sitt lyrisk-poetiska bidrag. Verket avslutas med en rondofinal som byggts kring ett lätt och livfullt tema. Två sidoepisoder med skarpbetoningar gör sig gällande, den ena med nästan marschliknande takt, den andra med löpningar som blir dramatiska.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827): SYMFONI NR 2 D-DUR OP. 36

Beethovens andra symfoni kom till under åren 1801–02, en tid då Beethoven led av depression p.g.a. sin allt sämre hörsel. Ångesten fick utlopp i det berömda Heiligenstadt-testamentet, ett brev som han skrev i oktober 1802 till bröderna Carl och Johan men aldrig sände till dem. Där gör Beethoven på ett gripande

sätt upp med hela sin existens och överväger rent av att begå självmord. Dessa ångestkänslor nådde emellertid inte andra symfonin som är ett verk fullt av positiv energi. För många är detta ett tydligt tecken på att det inte alltid finns ett direkt samband mellan en tonsättares liv och hans verk; för andra är det ett bevis på att titanen Beethoven använde musiken som ett medel att resa sig ur sin personliga ångest.

I symfonins första sats möter vi redan den blivande kompositören av Eroicasymfoni. Satsen börjar med en långsam introduktion som är mera omfattande och spänningsfylld än första symfonin (och som i sin höjdpunkt kastar en profetisk blick ända fram till nionde symfonin). Den egentliga snabba huvuddelen växer och blir en av de tyngst vägande av alla dittills komponerade symfoniska öppningssatser. Sidotemat ger inte satsen något traditionellt sjungande och underlättande element. I stället intas dess plats av ett energiskt marschliknande motiv och genomföringen är likaså exceptionellt energisk.

Den klart balanserade långsamma andra satsen som visserligen ställvis har mörkare seriösa passager skapar väntad motvikt till första satsen och dess kraftfulla uttryck. Andan i satsen är mild och mozartsk.

Tredje satsen skärps av effektfulla kontraster och för första gången i symfonins historia kallas den här av Beethoven för scherzo, fastän första symfonins tredje sats som ännu kallades för menuett redan var betonat scherzomässig. Tack vare Beethoven etablerades scherzot på 1800-talet som en väsentlig del av symfonin, vilket gav

symfonin som genre en mera tungt vä-
gande karaktär.

I finalen spränger Beethoven alla för-
dämningar. Satsens trotsiga nyckfulla
huvudtema visar riktningen för satsens
samtidigt både energiska och inta-
gande flykt i humoristisk haydnisk stil.
Musiken avancerar via tvära vändningar
och överraskningar mot höjdpunkten i
slutet, där hela orkestern rycks med i ett
intensivt svall.

Kimmo Korhonen

META4

År 2001 grundade Meta4 hör till de
mest framgångsrika stråkkvartet-
terna i Finland. Kvartetten's interna-
tionella karriär kom igång i Dmitrij
Sjostakovitj-tävlingen i Moskva år
2004, där kvartetten tog hem segern
samt även specialpriset för tävling-
en bästa Sjostakovitjtolkning. År 2007
vann Meta4 Joseph Haydn-tävlingen
i Wien och fick senare samma år
Undervisnings- och kulturministeriets
Finlandspris som ett erkännande för
sina internationella framgångar. Meta4
var också BBC:s New Generation Artist
åren 2008–2010 och år 2013 fick kvar-
tetten Jenny och Antti Wihuri-fondens
premie.

Meta4 konserterar aktivt på olika håll
i världen och har på sistone gästspelat i
bl.a. Wiener Konzerthaus, Wigmore Hall
i London, Auditorio Nacional i Madrid
och Stockholms Konserthus. I hemlan-
det har kvartetten varit konstnärlig led-
are för festivalen Oulunsalo Soi 2008–

2011 och sedan år 2008 har den varit
residenskvartett vid kammarmusikfesti-
valen i Kuhmo.

Kvartetten har släppt tre album för
Hänssler Classic. De år 2009 utgiv-
na Haydns Stråkkvartetter op. 55, 1-3
fick följande år Echo Klassik-priset
och de år 2012 utgivna Sjostakovitjs
Stråkkvartetter 3, 4 och 7 vann YLE:s
pris Årets skiva samt Emmapriset
Årets klassiska skiva. Deras senaste ut-
gåva för Hänssler Classic är Bartóks
Stråkkvartetter 1 & 5 (2014). Därtill har
kvartetten gett ut en skiva med kam-
marmusik av Kaija Saariaho (Ondine,
2013) samt Sibelius stråkkvartett 'Voces
Intimae' som gavs ut på LP (Berliner
Meister Schallplatten, 2013).

ALEXEJ LJUBIMOV

Alexej Ljubimov inledde sina studier
vid Moskvakonservatoriet 1963 och hör
till den legendariske Heinrich Neuhaus'
sista elever. I slutet av 1960-talet väck-
te han uppmärksamhet genom att för
första gången i Moskva och i Ryssland
framföra stycken av bl.a. John Cage,
Terry Riley, Stockhausen, Boulez,
Webern och Ligeti. Han har också spelat
musik av sitt eget lands nya kompo-
sitörer såsom Schnittke, Gubaidulina,
Silvestrov och Pärt.

Ljubimovs framföranden av väster-
ländsk ny musik ledde till ett reseför-
bud för honom i flera år. Under denna
tid gjorde han sig förtrogen med stilen-
liga framföranden av barockmusik och
grundade tillsammans med violinisten
Tatjana Grindenko Moskvaskammar-

akademi som specialiserade sig på barocken. Åren 1979–82 lämnade han det moderna pianot åt sidan och koncentrerade sig på studier i cembalo och fortepiano.

Sedan 1980-talet, då atmosfären blev friare, har Ljubimov gjort en betydande internationell karriär och spelat som solist med många topporkestrar. Förutom de främsta ryska orkestrarna har han spelat med bl.a. Los Angeles, Londons, Münchens och Israels filharmoniker, Upplysningstidens orkester, City of Birmingham Symphony Orchestra och Deutsches Symphonieorchester Berlin.

Ljubimovs diskografi har tiotals titlar och innehåller såväl Beethoven, Schubert, Chopin och Brahms som ny musik. Till de mest prisade hör hans inspelning av samtliga Mozarts pianosonater på fortepiano.

OLGA PASJTJENKO

Olga Pasjtjenko föddes i Moskva och började studera musik sju år gammal vid Gnesinstituet i sin hemstad. Hon höll sin första pianoafton i New York, då hon var nio år gammal. Utöver Gnesininstituet har Pasjtjenko studerat vid Moskvakonservatoriet och vid Sweelinckkonservatoriet i Amsterdam.

Pasjtjenkos karriär fick ett lyft genom hennes tävlingsframgångar på 2010-talet på olika håll i Europa som pianist, fortepianist och cembalist. Hon har uppträtt vid många festivaler med egna konserter och som solist med orkester bl.a. i Ryssland, Tyskland, Österrike, Italien, Nederländerna och Förenta Staterna. Hon har sedan 2014

varit residensartist vid Beethoven Haus i Bonn och vid festivalen för tidig musik i Utrecht åren 2014 och 2016.

År 2013 gav Pasjtjenko ut sin första skiva "Transitions", som innehåller musik av Dussek, Beethoven och Mendelssohn. Hennes andra skiva från år 2015 innehåller Beethovens sonater Waldstein, Appassionata och Les Adieux. Den spelades in på Beethovens ursprungliga Grafpiano från år 1824.

FINLÄNDSKA BAROCKORKESTERN

Finländska barockorkestern uppträder regelbundet i sin residensserie på Riddarhuset i Helsingfors i festlig mijiö men även på många olika andra håll i Finland. Orkestern har uppträtt bl.a. vid Helsingfors festspel, Kammarmusikfestivalen i Kuhmo och Åbo musikfestspel. Utomlands har FiBo inbjudits spela bl.a. vid Tage alter Musik Regensburg och Présencesfestivalen i Paris samt vid konsertserier i Tyskland och Österrike.

FiBo grundade nyligen ett eget skivmärke, FiBo Records. Den första skivan släpptes i slutet av 2017 och innehåller älskad barockmusik: Johann Sebastian Bachs tredje och femte Brandenburgkonserter, konserter av Vivaldi med orkesterns egna solister och Jukka Tiensuu Mora, den första finländska kompositionen som skrivits för stor barockorkester.

Finländska barockorkestern har under hela sin historia varit en föregångare på många plan inom musiklivet i Finland.

Orkestern som från början gick under namnet Sjätte våningens orkester hade en viktig roll då barockrörelsen introducerades i Finland. Orkesterns konstfärdiga framföranden och kreativa repertoarplanering har väckt uppmärksamhet bland konsertarrangörerna i Finland och utomlands. Det ökade ekonomiska stödet i hemlandet, den tilltagande populariteten utomlands och bevisen på uppskattning, såsom prisen Årets musikbragd och Årets skiva, har uppmuntrat FIBO att med allt större entusiasm gå sin egen väg.